

Torna el **terror** del comte d'Espanya

La Barcelona aterrida i escanyada pel borbó Ferran VII del 1827 al 1832 a través del paranoic comte d'Espanya, militar nascut a Foix que va expulsar l'escriptor Stendhal de la ciutat, protagonitza la novel·la 'El carrer dels Petons', de Marcel Fité. És una tradició que es manté, la de convertir en literatura de denúncia l'acció del comte d'Espanya.

La tardor del 1829, l'escriptor liberal, i de tarannà independent, Henri Beyle, que passaria a la posteritat amb el nom de Stendhal, va ser expulsat de Barcelona pel paranoic comte d'Espanya, capità general de Catalunya nomenat pel Ferran VII més absolutista del seu regnat. Poc després comentaria el fet als seus íntims fent referència al "terror" imposat pel comte.

Només feia dos anys justos que el comte exercia el càrrec i el terror imposat a la població, en especial la sospitosa de ser liberal i simpatitzar-hi, però també la que només volia passar-s'ho bé amb festes i celebracions, ja era famós a tot Europa. Aquesta etapa va continuar fins al 1832 i va ser tan plena d'arbitrarietats que, en agermanar l'absolutisme borbònic amb el sadisme i la injustícia, va fer més per convertir la població catalana al liberalisme que tots els liberals i llotges francmaçòniques junts.

Tenia el títol de comte d'Espanya —comte d'Espagne—, però es deia Charles d'Espagnac i era un cabaler noble de Foix que es va exiliar arran de la Revolució Francesa i que, a causa d'això, va combatre a foc les idees de la il·lustració, fins al punt que es va posar primer al servei de l'absolutista Ferran VII i, a la mort del rei, dels carlins. Cal observar aquí que ni Stendhal ni els biògrafs i editors de l'obra de Stendhal —d'Henri Martineau a Victor Del Litto— no van voler dir, i encara ara no han volgut fer-ho, que el comte que va ser famós internacionalment per aterrir Barcelona era francès.

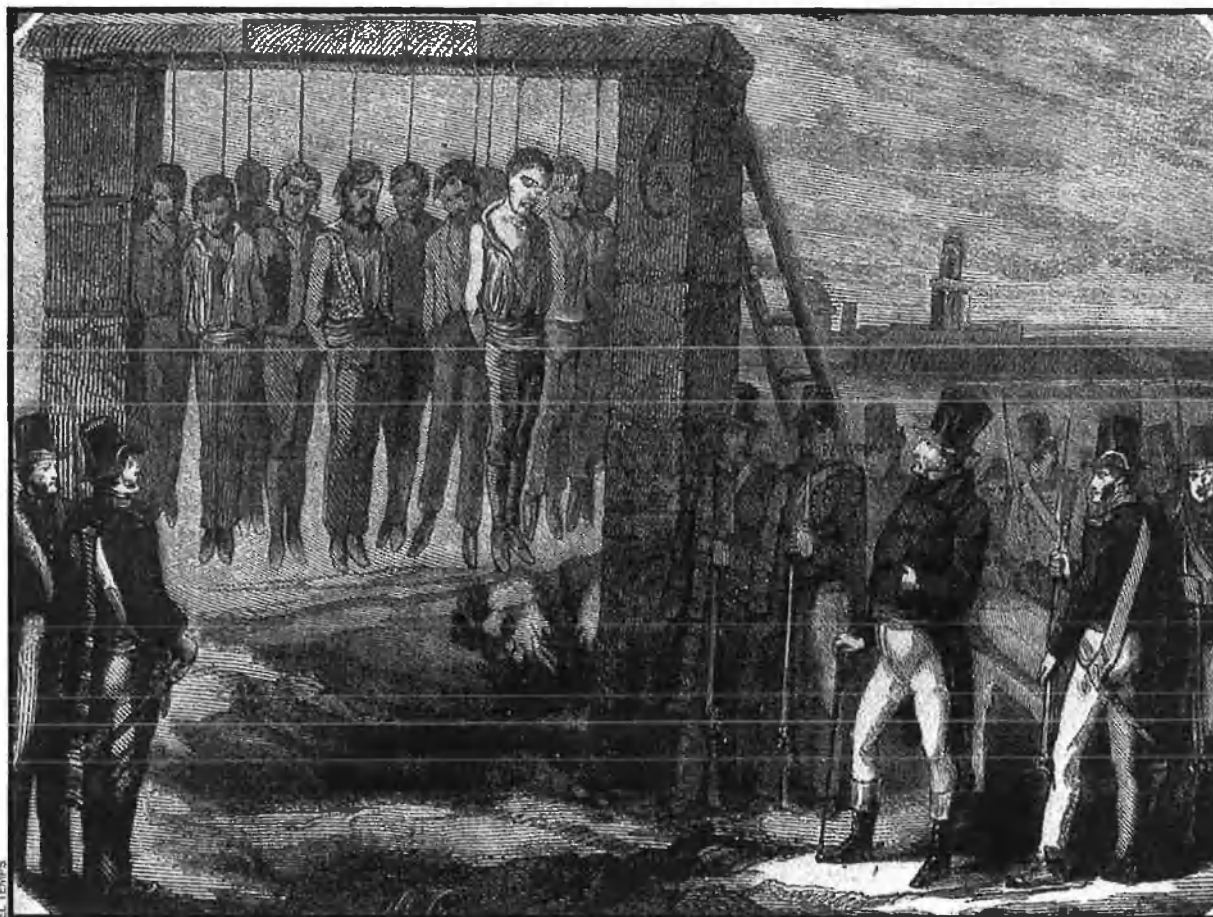
Els escriptors liberals de l'època es van cansar d'explicar les atrocitats del comte. L'any 1835, Abdon Terradas va parlar del clima de terror en una novel·la. La història d'aquestes accions més pròpies d'un sàdic va ser enriquida posteriorment amb documents i testimonis extrets de diaris i memòries. Joan Amades reporta, en les seves *Històries i llegendes de Barcelona*, moltes de les seves intervencions malaltisses contra els costums dels catalans.

Com és prou sabut, el seu caràcter extravagant i cruel va ser molest fins i tot per als seus amics carlins, que, farts d'ell, el van executar. Les circumstàncies fosques de la seva mort i la recuperació del cos llançat al Segre van alimentar especulacions i llegendes que han arribat ben vives, algunes per tradició oral, en especial als Pirineus, on va ser executat.

Un fill de Coll de Nargó, l'escriptor Marcel Fité, catedràtic d'institut de llengua i literatura, ha convertit la Barcelona del comte d'Espanya en la novel·la *El carrer dels Petons*, publicada per Barcanova a la col·lecció "Càlam".

Se n'ha ocupat, ens diu, "perquè el comte va aparèixer mort al Pirineu, d'on sóc, a Coll de Nargó, i em van arribar algunes informacions d'ell, per transmissió oral i a partir d'aquí vaig iniciar una investigació sobre la seva actuació a Barcelona, algunes d'elles desconegudes i que apareixen per primera vegada al meu llibre".

Sobre el carrer dels Petons que dona títol al llibre, al barri de Ribera, l'escriptor va descobrir-hi una llegenda

El comte d'Espanya contempla uns penjats a l'esplanada de la Ciutadella en una de les fortes represions que protagonitzà, cap a l'any 1828, en un gravat antic, arxivat a l'Institut Municipal d'Història i reproduït per Joan Amades a les seves *Històries i llegendes de Barcelona* (Edicions 82).

romàntica. “El carrer donava al passeig de l'esplanada que hi havia davant del fossat de la Ciutadella —ens diu— i era el lloc on els familiars s'acomiadaven dels condemnats a mort, o a presidi, o galeres, versió contrària a la d'alguns historiadors, que pensen que era el carrer dels enamorats. Em vaig adonar que era la metàfora de la novel·la que estava escrivint. Penso que no tenia cap lògica, aquesta versió dels enamorats. El passeig dels enamorats era el del Mar.”

A més, Fité va trobar un paral·lel europeu. “Amb el Pont dels Sospirs a Venècia. Els enamorats també es pensen que és el seu pont, però era el dels condemnats que passaven de la presó a ser jutjats al Gran Ducat.”

Explica el sentit de la metàfora: “La metàfora ens explica el que passava en una Barcelona emmurallada i encerclada per forts i casernes, com Montjuïc, la Ciutadella i les Drassanes. Els condemnats anaven constantment d'una presó a l'altra, o a la forca, de manera arbitrària. Jo necessitava un punt de

vista humà i alhora geogràfic i per això situo l'epicentre de l'acció en aquest carrer, que és un cul de sac, metàfora de l'època.”

La Barcelona del 1827 al 1832 del comte d'Espanya, i del borbó Ferran VII, és, per a Marcel Fité, una ciutat que viu dins d'una presó i aterrida. “És —diu— l'expressió més plàstica del domini d'un estat foraster sobre una ciutat: els canons de Montjuïc apunten cap a la ciutat, i al passeig de l'esplanada, on hi havia la fira de Belcaire, quan el comte ordenava retirar-ho tot, era indicatiu que l'endemà s'hi farien execucions arbitràries.”

Políticament s'explica, reflexiona Fité, perquè és el final d'una època, l'intent desesperat de Ferran VII de perllongar l'absolutisme i retardar l'arribada dels nous aires liberals. És l'últim espetec de l'absolutisme.

“A més —continua el novel·lista—, aquest espetec està protagonitzat per un personatge cruel, fanàtic, de la crosta més dura, disposat a tot per demostrar

que mana i que ho mana tot, fins i tot sobre la vida privada i quotidiana de la gent i els costums aparentment innocents, com el teatre d'aficionats, que suprimeix. Ho controla tot. Fa fora Robrenyo, entre més gent. Fa un espectacle del poder, de la mort, i estableix un ritual. Per primera vegada s'aixeca una bandera negra a la Ciutadella en senyal d'execucions i va retrunyir el canó.

I controla com mai la premsa.”

La mort del comte. Sobre l'enigma de la mort, i els punts foscos que encara ara es discuteixen, Marcel Fité proposa una versió que ho deixa tot ben clar, pensa. “No s'havia valorat prou bé —ens comenta— que ell va participar, en vida de Ferran VII, en la repressió dels Malcontents, moviment previ a l'aixecament carlista. A la novel·la es veu molt clar que els carlins que l'executen havien estat malcontents represaliats per ell el 1927. És una venjança per la repressió. Quan el comte comandava les tropes carlines, va fer traslladar a

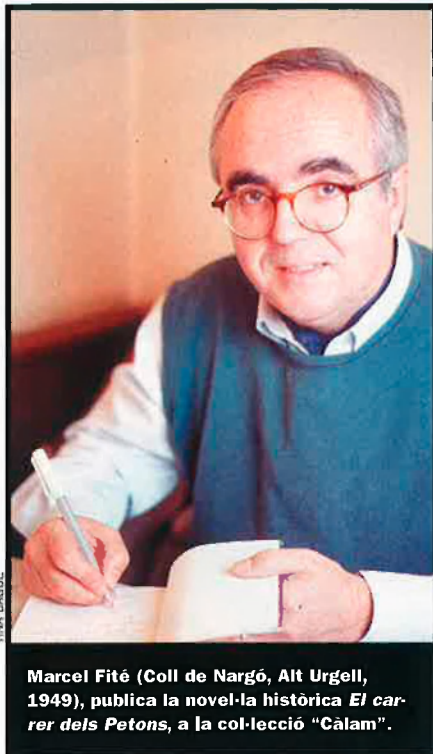
Berga els malcontents que van sobreviure a la seva neteja i se'ls va trobar de camí cap a Andorra, quan va ser desposseït del càrrec de capità general dels carlins a causa de la crueltat de les seves accions, que van escandalitzar fins i tot els seus correligionaris. Va ser determinant la destrucció de les poblacions sotmeses o abandonades, en especial la de Ripoll, on no va quedar cap paret dreta, i les execucions massives.”

El comte, que després de la mort de Ferran VII i la seva destitució com a capità general de Catalunya, vivia a l'estranger –Itàlia i els Països Baixos– va ser reclamat pels aristòcrates barcelonins carlins que vivien al Rosselló.

“L'exèrcit carlí –diu Fité– era un exèrcit desgavellat, fragmentat en partides i desorganitzat i necessitaven un professional que el disciplinés. I van pensar en el comte, tot i que llavors ja és vell, xacrós i depressiu.”

Era el 1938. “El comte, efectivament, posa fi a la indisciplina, però aviat l'exèrcit carlí comença a perdre poblacions tan importants com Solsona i els aristòcrates demanen a Carles V que el substitueixi. És quan, amb l'aparent compromís de portar-lo sa i estalvi a Andorra, abans d'arribar-hi és detingut i executat, no al Pont de l'Espia, com s'ha dit i ha repetit la imatgeria romàntica, sinó a Organyà, poc abans d'arribar als Tres Ponts.”

La tècnica novel·lística. La novel·la té un narrador plural. “Diferents persones –diu Marcel Fité– expliquen els fets. Així, es poden parlar

Marcel Fité (Coll de Nargó, Alt Urgell, 1949), publica la novel·la històrica *El carrer dels Petons*, a la col·lecció “Calam”.

Era un personatge cruel, fanàtic, disposat a tot per demostrar que mana i que ho mana tot, fins i tot sobre la vida privada de la gent

d'accions simultànies en llocs diferents. Però ho faig també perquè, en un país que no ha tingut i en certa manera no té una escola i uns mitjans de comunicació que transmeten la pròpia història, volia reflectir que aquí la història s'ha anat transmetent per la via oral, a través de generacions i a través dels gremis. El noi que utilitzo com a narrador que centralitza la majoria de les narracions és analfabet i ho aprèn tot de l'entorn, dels companys de la dispesa i dels companys de la feina, i del mateix amo. I després ja va creixent i ho veu i comprèn tot amb els seus ulls. Per això apareixen a la novel·la els romanços, les dites de l'època. Hi ha en aquest sentit una cançó de Pere Serafí, que és clau i que té un paper fonamental en la part amorosa de la novel·la.”

A l'hora de perfilar el model de novel·la històrica, Marcel Fité va optar per donar un gran protagonisme a la història i que els referents no fossin només un marc més o menys llunyà.

“No volia de cap manera –ens diu– una història d'amor situada en un marc. Sense renunciar a la història d'amor, el protagonisme el té la crònica de l'època i per això un dels meus referents han estat les grans cròniques catalanes, però posades al dia.”

I sobre la llengua utilitzada, la defineix així: “Escriu com un fill de Coll de Nargó que ha après el català literari a Barcelona i, per tant, modifica també la seva llengua materna.”

Lluís Bonada

HISTÒRIA DE LA DONA

Els lectors interessats a tenir les cobertes per a enquadrar els fascicles de **Història de la dona** poden demanar-les, sense cap càrrec, dirigint-se a les adreces postal, electrònica, telefònica o de fax que indiquem a sota

- Telefonant al **902 131 025**
- Enviant este anunci, per correu, amb les dades postals a:
Av. del Baró de Càrcer, 37, 1r, 1a
46001 València
- Enviant-lo per fax amb les dades postals al **963 534 569**
- Enviant un missatge electrònic, amb les dades postals, a
eltemps@eltemps.net